

KLÍKOVÁ, Christiana – KOTLÁN, Igor a kol. (2019): **Hospodářská a sociální politika**. 5. vyd. Ostrava: Vysoká škola sociálně správní. 388 s. ISBN 978-80-87291-23-8.

Autorskému kolektívu vysokokvalifikovaných odborníkov sa vo svojom v poradí už piatom vydaní monografie *Hospodářská a sociální politika* podarilo nielen rekapitulovať, oživiť a obohatiť svoje poznatky z predchádzajúcich rokov výskumu, ale aj obsiahnuť široké spektrum zmien, ktoré ovplyvňujú vývoj skúmanej oblasti v našej turbulentne sa meniacej súčasnosti.

V tomto kontexte je veľkým pozitívom, že oproti minulým vydaniam dostala väčší priestor politika sociálna, ktorej autori venujú jednu celú obsiahlu kapitolu. Práve táto súčasť verejných politík vzhľadom na meniace sa charakteristiky demografického vývoja, z ktorých najmarkantnejšie vystupuje do popredia starnutie populácie, nielen podnecuje diskusie o jeho dôsledkoch tak vo vedeckých kruhoch, ako aj na úrovni tvorcov politík a širokej verejnosti, ale v záujme zosúladenia s nimi vyžaduje rozsiahle korekcie.

Úvodná prvá, tak ako v minulom vydaní obsahovo najrozsiahlejšia kapitola, sa zameriava na teoretické aspekty hospodárskej politiky, pričom do objasnenia samotného pojmu zakomponovala aj inštitucionálnu optiku. Ako konštatujú autori, práve inštitucionálnym faktorom a ich kvalite je v ostatnom období venovaná zvýšená pozornosť pri objasňovaní faktorov podmieňujúcich tempo ekonomického rastu. Napriek tomu, že sa zdá, že globalizácia ponúka všetkým zainteresovaným krajinám rovnaké možnosti a priestor, niektoré krajiny napredujú, zatiaľ čo ostatné

vo svojom procese ekonomického rozvoja zaostávajú. Toto indikuje, že konečný výsledok môže byť determinovaný endogénnymi faktormi. V druhej polovici deväťdesiatych rokov sa rozšíril názor, že príčinou ekonomických problémov v menej rozvinutých krajinách sú nekvalitné inštitúcie. Tieto a ďalšie aspekty dokladujúce vzájomné prepojenie inštitucionálnej kvality a ekonomického rastu nachádzame vo viacerých subkapitolách. To, že nie vždy sa praktická implementácia jednotlivých foriem hospodárskej politiky do detailov zhoduje s jej teoretickými zámermi a že viaceré dobré úmysly bývajú zatienené nie najlepšimi výsledkami, je taktiež tesne prepojené s inštitucionálnym prostredím, ako ilustrujú viaceré časti danej kapitoly. V tejto súvislosti autori neopomenuli ani veľmi citlivú otázku korupcie, s ktorou sa, ako konštatujú, stretávame od začiatku 90. rokov minulého storočia takmer nepretržite. Kapitola ponúka viacdimeziálny pohľad na hospodársku politiku od jej definovania, cez objasnenie toho, čo hospodárska politika môže a čo nie, procesu jej tvorby a úlohy informácií, tohto nového a v procese vlastnej tvorby rastúceho, a teda nevyčerpatelného zdroja ekonomického rastu, jej cieľov a nástrojov, ako aj hodnotenie jej účinnosti, spôsobov jej uplatňovania a napokon až po vymedzenie ohraničení konvenčných prístupov k hospodárskej politike. Kapitola nezabúda ani na historický vývoj hospodárskej politiky, lebo len na základe neho je možné pochopiť, analyzovať a v praxi plnohodnotne využiť

všetky skúsenosti pri formulácii zásad a výbere nástrojov na dosiahnutie jej cieľov.

Druhá kapitola sa orientuje na definovanie, ciele, nositeľa, nástroje, prístupy a vývoj názorov na vybrané typy hospodárskej politiky – fiškálnej, monetárnej a vonkajšej, ktorá je v monografii definovaná ako „disciplína zaoberajúca sa zahranično-obchodnými vzťahmi s cieľom zabezpečiť vonkajšiu ekonomickú rovnováhu“. V rámci skúmania fiškálnej politiky objasňujú autori okrem iného vývoj názorov na vyrovnanosť štátneho rozpočtu, čo je vzhľadom na súčasné trendy mimoriadne aktuálna problematika. Takou je aj súhrn základných výhod a nevýhod členstva v eurozóne. Skutočnosť, že Česká republika patrí k malým otvoreným ekonomikám, podčiarkuje význam a váhu v poradí tretieho typu hospodárskej politiky analyzovaného v tejto kapitole.

Ako autori výstižne konštatujú v úvode tretej kapitoly, „sociálna politika tvorí neoddeliteľnú súčasť každej vyspelej spoločnosti“. Prezentujú spektrum názorov na sociálnu politiku, užší aj širší pohľad na ňu, ako aj vymedzenie jej vzájomných vzťahov s politikou hospodárskou. Rovnako ako v kapitole venovanej teoretickým východiskám hospodárskej politiky, aj tu je v záujme lepšieho ukotvenia skúmanej problematiky venovaná pozornosť histórii, konkrétne historickým východiskám sociálnej politiky. Po objasnení princípov, ktoré tvorili základňu vývoja sociálnej politiky v európskom kontexte, sú analyzované jej stratégie, objekty, subjekty a následne funkcie, ciele, nástroje a typy sociálnej politiky. Vzhľadom k tomu, že vychádzajúc z praktických skúseností vlády a politické strany často využívajú

opatrenia sociálnej politiky na svoje vlastné ciele, že starostlivo koncipovaná teória nebýva vždy v súlade z tejto teórie voľne odvodenou stratégiou, je veľkým prínosom časť venovaná efektívnosti sociálnej politiky. A to aj preto, že sa zvykne prehliadať fakt, že dokonca aj dobre navrhnuté politiky môžu zlyhať v prípade ich nesprávnej aplikácie. Aby sociálna politika mohla pôsobiť naozaj efektívne, aby bola, ako sa uvádza, systémovo konformná, nemala by narušovať funkciu trhu. Časť venovaná sociálnej politike ČR a jej trom základným pilierom – sociálnemu poisteniu, štátnej sociálnej podpore a pomoci v hmotnej núdzi – ukazuje na konkrétnych opatreniach aj dopad demografického vývoja na zdravotné poistenie a starobné dôchodkové poistenie. Za jeden z najväčších problémov súčasnej sociálnej politiky ČR autori veľmi správne považujú marginalizované skupiny obyvateľstva, ktoré existujú mimo siete sociálneho zabezpečenia, resp. u nich táto sieť nefunguje. Najčastejšie sa jedná, podobne ako napríklad v prípade Slovenskej republiky, Rumunska, či ostatných štátov bývalého východného bloku o rómske komunity. V súlade so širokým vymedzením sociálnej politiky je súčasťou kapitoly aj analýza politiky zamestnanosti na úrovni makroekonomickej, regionálnej aj mikroekonomickej s osobitným zreteľom na situáciu v Českej republike, čo zvyšuje aktuálnosť kapitoly.

V centre pozornosti štvrtej kapitoly sú ďalšie významné typy hospodárskej politiky, medzi ktoré autori začlenili štruktúrnu a regionálnu politiku, ako aj vzhľadom k stavu planéty mimoriadne diskutovanú a aktuálnu politiku ochrany životného

prostredia a v neposlednom rade aj politiku ochrany hospodárskej súťaže. Najväčší priestor je venovaný politike štrukturálnej, čo korešponduje s úlohou, ktorú zohráva pri zvyšovaní konkurencieschopnosti ekonomiky ako celku i jej jednotlivých sektorov. Hádám jej najdiskutovanejšou oblasťou je politika priemyselná, pričom autori v tejto časti rozoberajú aj najnovšie trendy v tejto oblasti, konkrétne implikácie 4. priemyselnej revolúcie a hľadanie spôsobov, ako premeniť jej výzvy na príležitosti pre český priemysel.

Vychádzajúc z potrieb študentov, ale aj skúseností pedagógov je v záujme lepšieho chápania problematiky 5. vydanie monografie v porovnaní s predchádzajúcim obohatené ešte o ďalšiu časť zameranú na spôsoby poznania, aplikáciu a realizáciu hospodárskej politiky, ktorá tvorí záverečnú, piatu kapitolu monografie. Jej súčasťou je okrem iného objasnenie pojmu paradigma a väzieb základnej paradigmy a hospodárskej politiky, toho, v čom sa od seba odlišujú pojmy metodológia a metodika v kontexte hospodárskej politiky. Vzhľadom k narastajúcemu významu kvantitatívnych metód a úlohe, ktorú

zohrávajú pri objasnení ekonomickej reality, je prínosom najmä časť zameraná konkrétne na kvantitatívne metódy, postupy a príklady v praxi využívaných makroekonomických modelov, ako napr. modelovanie fiškálnej alebo monetárnej politiky. V súlade s naplnením cieľov kapitoly autori prehľadne, zrozumiteľne a vyčerpávajúco obohatili svoj výklad o databázu modelov hospodárskej politiky, ako aj zoznam programov používaných v ekonometrii a na ekonomické modelovanie.

Čitateľovi sa prostredníctvom predmetnej monografie dostáva do rúk mnohodimenzionálny a širokospektrálny pohľad na hospodársku a sociálnu politiku, ktorý prispeje k hlbšiemu chápaniu týchto pojmov, ich vzájomných väzieb, štruktúr, cieľov, nástrojov a pozadia. Zároveň je podnetom nielen pre ďalší výskum a bádanie v tejto oblasti, ale výrazným spôsobom prakticky prispieva k formovaniu verejných politík, jej adekvátnych nástrojov a opatrení. Prostredníctvom komplexného spracovania problematiky autori odkrývajú svoje názory na hospodársku politiku, ku ktorým dospeli v priebehu svojho viacročného výskumu, ako aj výučby.

Edita Nemcová
Prognostický ústav CSPV SAV